

Nr 1.

Ankom till Riksdagens kansli den 13 februari 1911 kl. 5 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin.

Ånyo har frågan om införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin bragts inför Riksdagen. Vid innevarande års Riksdag hafva nämligen inom båda kamrarna i ämnet väckts två särskilda motioner, hvilka hänvisats till bevillningsutskottet.

I två lika lydande motioner, väckta den ena i Första kammaren (nr 71) af herr *Ernst Beckman* jämte två andra af kammarens ledamöter och den andra i Andra kammaren (nr 224) af herr *Staaß* jämte 16 andra af kammarens ledamöter, har yttrats:

*Motionerna
I: 71 och
II: 224.*

»I en nästlidna år inom Andra kammaren väckt motion, nr 105, anföres följande:

'Gällande författningar innehålla som bekant stadganden om kommunal vetorätt beträffande såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl. Med begagnande af denna rätt hafva också en mängd landskommuner genomfört lokalt veto mot all rusdrycksförsäljning.

Det har emellertid visat sig, att dessa på den graderade kommunala röstskalan grundade stadganden icke äro tillräckliga för att trygga kommunens själfbestämningsrätt, om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndiga medborgare. Det har varit mycket vanligt, att ett fåtal, som förfogat öfver många röster, bestämt sakens utgång i strid med ett stort flertal smärre röstinnehafvare. Upprörande bevis för storfyrkarnes öfvermäktiga inflytande till rusdryckshandteringens förmån ha i stor mängd framdragits både i pressen och inom Riksdagen.

Visserligen genomfördes under förlidet år en reform af den kommunala rösträtten, genom hvilken rikedomens på den dittills gällande fyrskalan fotade öfvermakt icke obetydligt inskränktes. Men äfven denna nya ordning är enligt vår öfvertygelse långt ifrån att trygga de små röstinnehafvarnes rätt vid den sträfvan för rusdrycksförsäljningens motarbetande, för hvilken de vid striderna om det kommunala vetots tillämpning gjort sig till målsmän. Därjämte kvarstår alltjämt det missförhållandet, att flertalet kvinnor, som ju i stor utsträckning, framförallt som hustrur och mödrar, lida under följderna af männens dryckenskap, fortfarande äro beröfvade möjligheten att göra sin stämma hörd vid rösturnan.

Det synes oss obehöfligt att närmare ingå på de ofta upprepade, tungt vägande skäl, som tala för att just i fråga om rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande icke längre den graderade röstskalan utan personlighetsprincipen lägges till grund för den kommunala rösträtten. Oberoende af en reform i den kommunala rösträtten i allmänhet, bör vid behandlingen af denna särskilda angelägenhet i vårt land, liksom det skett flerstädes i utlandet, införas ett kommunalt veto, som grundar sig på allmän folkomröstning. Och bör härvid en röst tillkomma hvarje till myndig ålder kommen välfrejdad medlem af kommunen, man eller kvinna.

Det är nu mer än sexton år sedan förslag i sådant syfte första gången väcktes inom Riksdagen. Frågan har sedermera upprepade gånger förelegat till behandling utan att dock hittills hafva vunnit sin lösning. Emellertid har vid de tre senaste riksdagarna Andra kammaren, i trots af sammansatta bevillnings- och lagutskottets afstyrkande, bifallit reservationer i de framlagda motionernas syfte, år 1907 med 113 röster mot 69, år 1908 utan votering och i fjol med 145 röster mot 58.

Denna utgång inom Andra kammaren såväl som det ständigt växande intresse, hvarmed det på folkomröstning grundade kommunala vetot omfattas ute i landet, synes i och för sig utvisa, att frågan är mogen. Men därtill kommer ytterligare, att förra årets erfarenhet om de lyckliga följderna af rusdrycksförsäljningens upphäfvande under den stora arbetskonflikten utan tvifvel i hög grad påverkat uppfattningen i vida kretsar både utom och inom Riksdagen. Det är därför med godt hopp om frågans slutliga lösning, som vi änyo framlägga för Riksdagen samma förslag, som redan tre gånger i princip godkänts af Andra kammaren.

Af formella skäl måste de slutliga yrkandena rörande detaljhandeln med brännvin och försäljningen af vin och öl frambäras i skilda motioner. Här angifvas de hufvudsakliga bestämmelser, som vi anse böra gälla för den föreslagna folkomröstningen rörande detaljhandeln med brännvin:

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast

förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter, äger enhvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra. För införande af detaljhandel med brännvin, där sådan handel förut icke funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.'

Med stöd af denna motivering yrkade motionärerna i omförmälda motion, 'att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af oss angifna grunder'.

I en särskild motion, nr 106, framställdes med åberopande af samma grunder ett liknande yrkande i fråga om sättet för afgörande inom kommun af väckt fråga om tillstånd till försäljning af vin och öl.

Förstnämnda motion hänvisades till bevillningsutskottet, som i sitt betänkande nr 7 afstyrkte densamma. Såsom skäl för afstyrkandet åberopades hufvudsakligen hvad af bevillningsutskottet under tidigare riksdagar anförts mot samma förslag, nämligen att antalet försäljningsrättigheter redan med tillämpning af gällande bestämmelser vore i nedgång, att man borde afvakta verkningarna af den nyligen genomförda kommunala rösträttsreformen, att nykterhetssträfvandet sannolikt ingenting skulle komma att vinna genom de föreslagna nya bestämmelserna o. s. v. Därjämte anförde utskottet, att vid Riksdagen inom såväl Första som Andra kammaren förelågo motioner, afseende en fullständig och uttömmande utredning af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, och ansåg utskottet, att såväl då föreliggande som andra tidigare framställda förslag rörande ändringar i rusdryckslagstiftningen borde i ett sammanhang komma under ompröfning och alltså icke omedelbart afgöras.

Mot utskottets afstyrkande hemställan, som af Första kammaren bifölls, hade 9 utskottsledamöter från Andra kammaren anført reservation, och yrkade 7 af dessa i en särskildt motiverad hemställau, att motionen måtte bifallas. I sitt yttrande hade sistnämnda reservanter starkt framhållit, att frågan om lokalt veto icke borde sammanslås med den ifrågasatta utredningen af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, hvilken utredning

otvifvelaktigt torde komma att kräfvat lång tid, under det lösningen af frågan om lokalt veto icke borde fördröjas. Dessa reservanternas hemställan blef af Andra kammaren utan diskussion eller votering bifallen.

Då vi fullständigt ansluta oss till den mening, som i detta Andra kammarens beslut fått uttryck, tillåta vi oss ånyo hemställa:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af oss förra året föreslagna och här ofvan angifna grunder.»

Motionerna
I: 72 och
II: 72.

Vidare har i två äfvenledes likalydande motioner, väckta den ena i Första kammaren (nr 72) af herrarna *Ernst Beckman* och *Eklund* samt den andra i Andra kammaren (nr 72) af herr *von Schéele* jämte fem andra af kammarens ledamöter, anförts följande:

»Bland de reformförslag i fråga om rusdryckslagstiftningen, hvilka under de senare åren tillvunnit sig en större uppmärksamhet, har knappast något i så hög grad som förslaget om införande af s. k. lokalt veto tillvunnit sig anslutning bland folket och väckt förhoppningar hos nykterhetsvännerna. Inom allt vidare kretsar har man kommit till erkännande af det berättigade i en anordning, som åt en kommuns medlemmar inrymmer rätt att själfva afgöra, huruvida de inom kommunen vilja tillåta detaljförsäljning af rusdrycker och underkasta sig de olägenheter af olika slag, hvilka städse följa med dylik försäljning. Äfven de nykterhetsvänner, hvilka anse det allmänna rusdrycksförbudet såsom det mål, på hvares ernående nykterhetssträfvandet så direkt som möjligt bör inriktas, kunna ej undgå att erkänna, att ett successivt afskaffande af rusdrycksförsäljningsrättigheterna inom kommun efter kommun, i den mån folkmeningen mognar för en sådan reform, erbjuder den både naturligaste och säkraste vägen till ett bättre tillstånd i afseende å rusdrycksförbrukningen. Inom Riksdagens Andra kammare har förslaget om införande af ett effektivt kommunalt veto i fråga om detaljförsäljning af rusdrycker därför upprepade gånger vunnit bifall, senast vid nästlidet års riksdag. Motioner i ärendet hade då framburits från olika håll, däribland också af medlemmar från Riksdagens nykterhetsgrupp, inom hvilken en enhällig mening gjort sig gällande till förmån för den ifrågavarande reformen.

Samma mening har inom gruppen jämväl innevarande år vunnit enhällig anslutning. Såsom representanter för denna grupp förnya vi därför den förra året i samma fråga väckta motionen. Några nya skäl utöfver

de redan då anförda, och sådana som kunna hämtas från ännu ett års erfarenheter i fråga om dryckenskapens fördärfliga verkningar bland vårt folk, hafva vi icke att anføra. De invändningar, som af bevillningsutskottet förra året gjordes mot förslaget om införande af lokalt veto, blefvo då vid frågans behandling i Riksdagen vederlagda liksom de blifvit det åtskilliga gånger tidigare. Särskildt vilja vi emellertid påpeka, att den vid förra riksdagen ifrågasatta fullständiga och uttömmande utredningen af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, hvilken utredning af 1910 års bevillningsutskott åberopades som skäl mot ett bifall till motionen, icke kommit till stånd, och att därmed, som det vill synas, ett af hufvudmotiven för bevillningsutskottets afstyrkande utlåtande förra året bortfallit.

Asyftade, på föranstaltande af Riksdagens nykterhetsgrupp år 1910 väckta motion (nr 114 i Andra kammaren), hvilken vi alltså härmed frambara på nytt, hade följande motivering:

'Kommunal vetorätt i fråga om såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl finnes, som bekant, redan i vår lagstiftning. En mängd landskommuner ha med utöfvande af denna rätt lyckats att befria sig från all rusdrycksförsäljning.

Men gällande bestämmelser, grundade på den kommunala röstskalan, ha visat sig allt annat än tillfyllestgörande.

Med ständigt växande styrka framträder därför krafvet på ett effektivt kommunalt veto, grundadt på allmän folkomröstning med lika rösträtt för alla myndiga män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen.

Alltsedan 1893 ha förslag i sådant syfte upprepade gånger underkastats Riksdagens pröfning, men blifvit afslagna. Emellertid ha vid de tre senaste riksdagarna Andra kammaren förklarat sin anslutning till de då framburna motionerna, år 1907 efter votering med 113 röster mot 69, år 1908 utan votering samt förra året med 145 röster mot 58. Frågan föll på Första kammarens motstånd.

Sammansatta bevillnings- och lagutskottet hänvisade vid fjolårets riksdag i sitt afstyrkande utlåtande på den demokratisering af den kommunala rösträtten, som införts genom den då slutgiltigt antagna lagstiftning, och förmenade, att man bör afvakta resultaten af densamma, innan man ifrågasätter de åtgärder, som af motionärerna föreslagits. Men redan innan rösträtsreformen definitivt genomfördes, påpekades, att den kommunala rösträtten allt framgent skulle utöfvas enligt en graderad skala, som endast i mycket inskränkt mån låter personligheten komma till sin rätt. Och anhängarne af det på folkomröstning grundade kommunala vetot ha ständigt med styrka framhållit, att, 'hvilka åsikter man än må

hysa om fastställandet af personlighetsprincipen såsom grund för den kommunala rösträtten i allmänhet, måste man obetingadt erkänna dess berättigande, när det gäller afgörande af frågor om rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande'.

Så mycket mindre bör, synes det oss, någon tvekan råda om lämpligheten af att redan nu ånyo draga frågan under Riksdagens ompröfning, som det torde kunna förutsättas, att det gångna årets erfarenheter skapat en stark opinionsströmning till nykterhetsakens förmån. Den åskådningsundervisning rörande de obestriddigt lyckliga följderna af rusdryckernas bannlysning, som under den stora arbetskonflikten bereddes hela vårt land, har säkerligen i hög grad påverkat dem, som tidigare ställt sig afvaktande eller kanske afvisande i fråga om utsträckning af hittills gällande befogenhet för kommun att fullständigt frigöra sig från all försäljning af rusgifvande drycker.

Riksdagens nykterhetsgrupp, som numera räknar medlemmar äfven inom Första kammaren, har också ansett, att frågan bör föreläggas innevarande års riksdag.

Vi tillåta oss därför att ännu en gång frambära samma förslag, som redan tre gånger vunnit Andra kammarens bifall.

Det synes oss icke af behovet påkalladt att här återgifva i dess helhet den utförliga motivering och redogörelse för förhållandena i vissa främmande länder, som förebringats i föregående motioner, ej heller den historik, som förekommit dels i dessa motioner, dels i flera utskottsbetänkanden. Vi inskränka oss här till en sammanfattning af de viktigaste principiella skäl, som blifvit anförda till stöd för de af oss framställda yrkanden.

Ett par erinringar torde dock här böra förutskickas:

Med 'rusdryck' afses här naturligtvis likaväl öl och andra starkare maltdrycker som brännvin och därmed jämförliga drycker. Särskildt för landsbygden är nämligen ölet lika mycket som brännvinet en källa till dryckenskap och oordningar. Rusdryck som rusdryck — lagstiftningen bör opartiskt rikta sina restriktiva bestämmelser mot dem båda.

Af formella skäl måste yrkanden rörande ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin och i förordningen angående försäljning af vin och öl frambäras i skilda motioner. Men den allmänna motiveringen kan i allt väsentligt göras gemensam för de ändringar, vi föreslå i lagstiftningen rörande båda de till sina verkningar så nära besläktade slagen af rusdrycker.

För vinnande af målet 'effektivt kommunalt veto' fordras närmast, att icke mot kommunalrepresentationens uttalande genom högre myndig-

hets ingripande försäljning af starka drycker tillåtes i större utsträckning, än kommunen anser önskvärdt. Atskilliga förändringar i syfte att ur nu bestående lag aflägsna vissa af de bestämmelser, som i detta afseende åt Konungens befallningshafvande tillerkänna förmynderskap öfver kommunerna, äro härför behöfliga.

Det kräfvades emellertid långt mera ingripande åtgärder för att kommunens själfbestämningsrätt skall kunna ställa ett effektivt veto mot rusdrycksförsäljningen, framförallt om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndige medborgare. Med den fyrskala, som till ingången af detta år var rådande, inträffade det mycket ofta, att ett fåtal bestämde sakens utgång i strid med det långt öfvervägande flertalet. Såväl inom som utom Riksdagen har år efter år framdragits talrika exempel på 'storfyrkarnes' segrar till förmån för rusdrycksförbudet. Och om än, såsom redan blifvit erinradt, genom den nya kommunala röstskalans införande en icke oväsentlig inskränkning från och med innevarande år inträdt i de stora röstägandes öfvermakt, äro vi dock öfvertygade, att denna inskränkning icke är tillfyllestgörande för att i förevarande fall trygga de små rösträttsinnehafvares berättigade inflytande. Därjämte kvarstår oförändradt det missförhållandet, att flertalet kvinnor alltfört sakna möjlighet att vid en omröstning i dessa frågor deltaga i afgörandet. Och detta är, med hänsyn till frågans sedliga och för familjelifvet betydelsefulla innebörd, alldeles särskildt att beklaga.

Frågor, som beröra rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande, äro nämligen icke blott ordnings-, hushållnings- och skattefrågor. De äro äfven, såsom redan antydts, sedlighetsfrågor, som djupt ingripa i de enskildas och familjens lif och just därför påkalla en röstgrund, genom hvilken personlighetsprincipen kommer mera till sin rätt. Försäljningen af rusgifvande drycker får således icke af lagstiftaren behandlas som ett medel att taga ut skattebidrag ur de breda lagren, ej heller från synpunkten af enskilda tillverkares och försäljares vinst, utan 'fastmer som ett ondt, som bör begränsas och mot hvilket samhället bör taga i anspråk sina medlemmars moraliska kraft. Och denna kraft väckes och sättes i verksamhet i samma mån som arbetet icke längre synes hopplost, utan utsikt öppnas att kunna göra något till att slutligen bekämpa det onda.'

Öfvan angifna uppfattning har vid upprepade tillfällen med styrka häfdats äfven inom Riksdagen i dess Andra kammare. Där har också framhållits, att om man åtminstone i denna sak afstode från det kommunala förmögenhetsväldet och i stället införde en på allmän rösträtt grundad kommunal vetorätt, så skulle nykterhetsintresset få göra sig gällande

mera omedelbart utan att behöfva bemäktiga sig ledningen vid vissa kommunala val, 'där man borde mera taga hänsyn till en persons allmänna lämplighet än till hans ståndpunkt i en speciell, om än så viktig fråga.'

Slutligen må ännu en gång påpekas, att både inom och utom Riksdagen åsikterna i hithörande frågor säkerligen på senare tid undergått en högst väsentlig förändring. Tanken på den allmänna rösträttens tillämpning på ett särskildt, noga begränsadt område af det kommunala lifvet lär numera knappast förefalla lika främmande för våra förhållanden, som fallet var för blott några år sedan. Vidare har ju samtidigt med krafven på såväl politisk som kommunal rösträttsreform det berättigade i kvinnans inflytande på det offentliga lifvet vunnit allt större erkännande. En af vetenskapen bestyrkt öfvertygelse om de starka dryckernas fullständiga umbärlighet och deras riksfördärliga inflytande samt om striden mot deras herravälde som ett samhällets nödvärn har spridit sig till allt vidare kretsar. Man har också inom alla samhällsklasser vaknat till insikt om den oafvisliga nödvändigheten att bryta rusdryckssedens tyranni — framförallt då det gäller en liten nation som vår, hvilken behöfver spanna alla sina krafter för att häfda sin plats bland kulturens bärare och för att vinna ökad styrka inåt och utåt. Slutligen bestrider knappast någon, att det här ligger fara i dröjsmålet: med hvarje år, som går, skjuter rusdryckshandteringen och dess intressen allt djupare ekonomiska rötter, på samma gång som 'alkoholismen' — rusdryckernas fördärliga följer på olika områden — hotar att i stor utsträckning undergräfvat äfven kommande släktens fysiska, ekonomiska och sedliga utveckling.

I den mån nykterhetsintresset genom den af oss föreslagna folkröstningen kan mera än vid en omröstning enligt den kommunala röstskalan göra sig gällande, måste detta anses som ett framsteg i utvecklingen. Man har ju i en mängd af våra landskommuner lyckats att redan under nuvarande förhållanden genomföra s. k. lokalt veto mot försäljning af såväl brännvin som öl. Det har icke sports, att detta ledt till olägenheter, som göra beslutets upphäfvande önskligt, utan tvärtom säges åtgärden i de allra flesta fall haft uteslutande goda verkningar. Visserligen måste man erkänna, att i stadskommuner, från hvilka vi med ett par obetydliga undantag sakna erfarenhet, försök att kringgå förbudet lättare skola uppstå. Men mycket beror på det allvar, hvarmed lagen tillämpas. Äfven om särskildt under öfvergångstiden öfverträdelser skulle förekomma, så ger dock erfarenheten vid handen, att minskade tillfällen att komma åt spritdrycker 'blott restriktionen gifves tid att verka, minskar superiet.' Och knappast lär väl särskildt i större stadssamhällen inträffa, att förbud

införes, om icke en så stark opinion fordrar det, att redan häri ligger en viss trygghet för lagens efterlefnad.

Emellertid har man för att ytterligare försäkra sig om att icke tillfälligheter skola spela in vid frågans afgörande eller beslut fattas, som kanske snart nog en ny omröstning skulle kullkasta, ansett, att en viss kvalificerad majoritet bör föreskrivas. Och om denna majoritet bestämmes till $\frac{2}{3}$, vill det synas oss, som om ett sådant stadgande skulle kunna i hög grad bidraga att aflägsna de betänkligheter, som stundom yppats äfven bland principiella anhängare till den kommunala folkomröstningen. Ej heller får det förglömmas, att den kvalificerade majoriteten innebär ökad trygghet mot införande (eventuellt återinförande) af rusdrycksförsäljning.

Att äfven med sådan personlig omröstning ingen absolut visshet finnes för ernående i alla fall af beslut i sådan riktning, som nykterhetsvännerna önska, är en erinran, som man med visst fog framställt. Men det är ju just afsikten med det kommunala vetot, att det skall ge ett säkert uttryck åt folkmeningen. De, som väl få anses på detta område mest sakkunniga, de, som under lång tid ägnat sitt arbete åt lösningen af alkoholfrågan, äro dock för sin del öfvertygade, att frigörelse på denna punkt från fyrkskalan och införande af allmän omröstning skulle lända nykterhetssaken till stor båtnad.

När i stads- eller landtkommun fråga uppstått, att rättighet till detaljhandel med brännvin må meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom en viss tid skriftlig ansökan inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen och svenska medborgare, till ett antal, motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter, äger en hvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att delta.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra. För införande af detaljhandel med brännvin, där sådan handel förut icke funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna

anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.

På grund af denna motivering och hvad vi i öfrigt härofvän anfört, tillåta vi oss alltså hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med här förut angifna grunder.»

Utskottet.

För egen del tillåter sig utskottet, som behandlat ifrågavarande fyra motioner i ett sammanhang, att till en början hänvisa till den historiska redogörelse rörande nu föreliggande frågas tidigare behandling af skilda Riksdagar och vederbörande utskott, som lämnats i bevillningsutskottets till 1910 års Riksdag afgifna betänkande nr 7. Utöfver denna utredning i ärendet anser sig utskottet nu endast böra meddela, att enligt den officiella statistiken antalet begagnade ständiga rättigheter till detaljhandel med brännvin fortfarande att nedgå, särskildt å landsbygden, där dessa rättigheter under försäljningsåret 1 oktober 1907—31 december 1908 utgjorde allenast 78, däraf 29 privilegierade, mot resp. 105 och 65 sådana rättigheter under försäljningsåret 1906—1907.

Hvad därefter angår själfva sakfrågan har denna, såsom i ärendet omförmälts, upprepade gånger varit föremål för utskotts behandling och Riksdagens pröfning. De skäl, som af vederbörande utskott tidigare anförts mot bifall till förut gjorda framställningar i ämnet, synas fortfarande äga giltighet och kunna fördenskull af bevillningsutskottet i hufvudsak återopas jämväl mot nu föreliggande framställningar. Särskildt vill utskottet härvid erinra om den viktiga ekonomiska sidan af saken, hvarom förmälts i 1910 års ofvannämnda utskottsbetänkande.

Till stöd för framställningarna i fråga har icke anförts någon ny omständighet i annan mån än att det framhållits, att den vid 1910 års Riksdag ifrågasatta utredningen af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, hvilken utredning af sistnämnda års bevillningsutskott återopats såsom skäl mot bifall till då föreliggande motioner i ämnet, icke kommit till stånd. Enligt hvad utskottet inhämtat har Kungl. Maj:t emellertid under juli 1910 uppdragit åt särskild person att verkställa viss förberedande utredning i fråga om alkoholmissbrukets motarbetande, hvilken utredning ännu icke är slutförd.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, hemställer bevillningsutskottet,

att förevarande fyra motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 februari 1911.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservationer:

af herr *Lamm*, som ansett, att bevillningsutskottet, på de af herrar Staaff m. fl. i den afgifna motionen angifna grunder, bort tillstyrka bifall till det i samma motion framställda yrkande;

af herr *Kvarnzelius*, hvilken, med instämmande af herrar *K. G. Karlsson*, *Röing*, *Olofsson*, *Janson* i Bråten, *Eriksson* i Grängesberg och *Söderberg* i Hobbarn, anfört följande:

•Frågan om det lokala vetot har sedan 1893 varit föremål för Riksdagens pröfning icke mindre än åtta gånger och därvid hvarje gång afslagits af Första kammaren. Inom Andra kammaren har ärendet däremot de sista fyra gångerna bifallits, 1907 med 113 röster mot 69, 1908 utan votering, 1909 med 145 röster mot 58 och 1910 utan votering. Jämsides med att opinionen ute i landet vuxit sig allt starkare till förmån för införande af lokalt veto, så har också uppfattningen inom Andra kammaren alltmera stadgats om lämpligheten och gagnet utaf detta reformkrafts genomförande. Då likväl bevillningsutskottets majoritet funnit sig böra afstyrka de i år väckta motionerna i förevarande ämne, så måste jag här emot afgifva min reservation.

Utskottet har för sitt afstyrkande utlåtande åberopat de skäl, som af vederbörande utskott tidigare anförts mot bifall till förut gjorda framställningar i ämnet. Ett bland dessa skäl har varit åberopandet af den senaste kommunala rösträttsreformen, hvarigenom de små röstetalens innehafvare förmenades få ett betydligt ökad inflytande inom kommunen. De

erfarenheter, som vunnits angående verkningarna af denna rösträttsreform, i hvad det rör städerna, hafva i stort sedt gifvit vid handen, att majoriteten fortfarande ligger där den förut låg. Och det är i städerna som förändrade bestämmelser rörande rusdryckshandeln företrädesvis äro af behovet påkallade. Härtill kommer, att flertalet kvinnor, som ju i stor utsträckning, framför allt hustrur och mödrar, lida under följderna af männens dryckenskap, fortfarande äro utan möjlighet att kunna göra sin stämma hörd vid rösturnan. Den utaf utskottet åberopade statistiken rörande antalet begagnade ständiga rättigheter till detaljhandel med brännvin visar motsatsen af hvad utskottet velat visa med densamma. Att de privilegierade rättigheternas antal årligen skall minskas är ju endast en naturlig sak. Att däremot de åt bolag öfverlätna och på auktion inropade rättigheternas antal ökats från 40 försäljningsåret 1906—1907 till 49 försäljningsåret 1907—1908 synes mig tydligt visa hän på behovet af ändrade bestämmelser rörande sättet för beviljande af nya rättigheter.

Utskottet har särskildt velat erinra om den viktiga ekonomiska sidan af saken. Härtill vill jag erinra, att utredning angående det allmännas ekonomiska beroende af rusdryckshandteringen pågår och väl inom närmaste tiden torde blifva slutförd. Då förevarande motioner icke afse direkta lagändringar utan endast skrifvelse till Kungl. Maj:t, så synes det mig att de utredningar, som förevarande förslag påkalla, med fördel kunna utföras jämsides med den ekonomiska utredning som nu pågår. Den utaf utskottet åberopade utredning, som af Kungl. Maj:t uppdragits åt enskild person, läser icke med fog kunna åberopas som skäl emot bifall till nu föreliggande förslag.

Såsom förut nämnts är det med ständigt växande intresse, som det på folkomröstning grundade kommunala vetot omfattats ute i landet. Den opinionsyttring, som 1908 kom till synes, då 1,044 af landets 1,342 kommunalstämmor uttalade sitt instämmande i Andra kammarens beslut om lokalt veto, är ett ojäfaktigt bevis därpå. Den allmänna tillfredsställelsen med det 1909 under den stora arbetskonflikten rådande tillfälliga rusdrycksförbudet samt den öfver förväntan storartade anslutning, som förbudsomröstningen 1909—1910 erhöll, därvid 1,884,298 eller 55,6 procent svenska män och kvinnor öfver 18 år såsom sin mening uttalade, att tiden nu vore inne för påbörjande af ett fullständigt och permanent rusdrycksförbuds genomförande i vårt land, äro kraftiga vittnesbörd om nykterhetsidéns stora utbredning och styrka. Under sådana förhållanden synes det som om vanlig enkel klokhets borde bjuda Riksdagen att gå det af motionärerna framställda krafvet tillmötes och bifalla de förevarande motionerna.

På grund af hvad sålunda anförts och då det är min bestämda mening, att Andra kammaren icke bör i denna sak vika från den ståndpunkt, den under senaste riksdagar med stort flertal intagit, får jag hemställa,

att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner nr 71 och 72 i Första kammaren och nr 72 och 224 i Andra kammaren, ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser, i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i motionerna angifna grunder»;

af herr *Jeansson* i Kalmar, som yttrat:

»De enligt min mening viktigaste farhågor, som uttalats emot införandet af lokalt veto med rösträtt per capita hafva varit, att det skulle medföra för hastiga omkastningar. Med de garantier emot sådana omkastningar, som i motionerna stipuleras, och då dessa ytterligare skulle kunna stärkas genom att icke röstande personer räknas som hafvande röstat emot, så att $\frac{2}{3}$ af ett samhälles män och kvinnor måste hafva afgifvit sina röster, för att förbud skall kunna genomföras, anser jag förslaget enligt min mening största olägenheter undanröjda. På grund häraf har jag inom utskottet yrkat, att utskottet måtte föreslå Riksdagen att till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse i det af motionärerna afsedda syfte med uttalande tillika af den mening beträffande rösternas beräkning, som jag nyss uttalat.»

Herrar *J. Bromée* i Billsta och *Branting* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling i utskottet.
